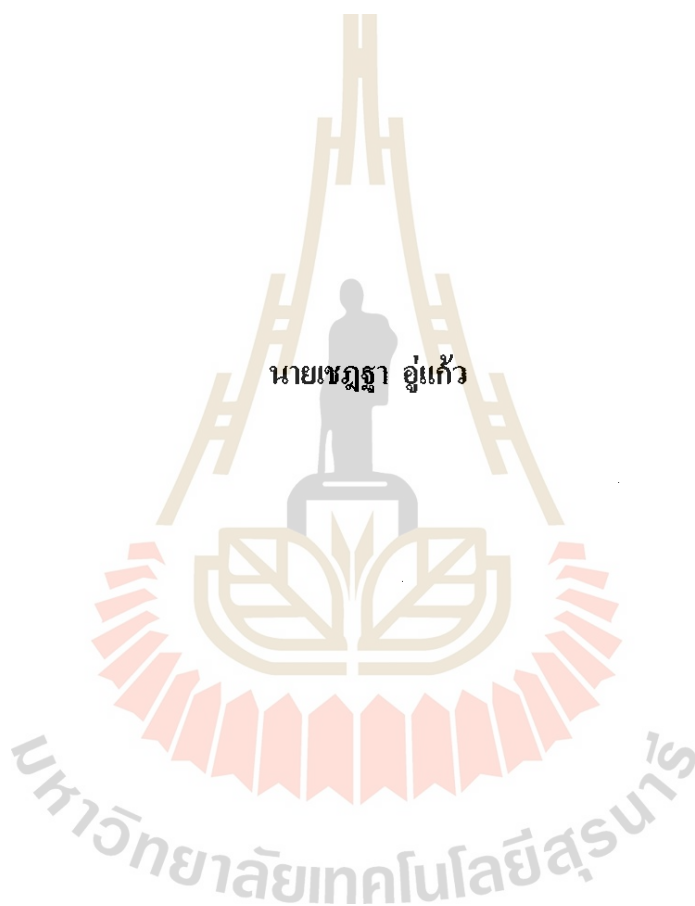

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นายเชษฐา อู่แก้ว : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเทพ อุตสาหะ , 159 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินสถานการณ์ของกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ ว่าเงินที่ทางรัฐบาลจัดสรรมาให้นั้น สามารถใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน มีการจัดระบบและการบริหารเงินทุนของตนเอง ฟังพาดตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และเพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจัยบวกและปัจจัยลบในการบริหารจัดการกองทุน เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึงเพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีการประเมินโครงการ เป็นการนำทฤษฎี CIPP Model มาประยุกต์ใช้ในการประเมินผล โดยใช้แบบรายงาน (บร.1-12) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบึงพญาปราบ จำนวน 187 ครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านบึงพญาปราบ ได้ทำการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว ระบบการบริหารกองทุนปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ และระเบียบของทางรัฐบาล ซึ่งได้ทำการอนุมัติเงินกู้ทั้งหมด 125 ราย เป็นเงิน 1,304,000 บาท จากการเกิดกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง สร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ทำให้หมู่บ้านมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อุตสาหะ)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์เอกสิทธิ์ ดร. เกียรติศักดิ์ เขื่อนแก้ว)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อุตสาหะ)

อนุมัติสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

๕3 ๓.ค. 2545

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเทพ อูสาหะ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- นายสมนึก สอนนอก และนางสาวกীরติกร พัวเจริญเกียรติ์ อาจารย์นิเทศก์
- คณาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาและให้ความรู้ทางด้านวิชาการ
- ผู้นำชุมชน , คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นายเชษฐา อยู่แก้ว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	4
2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	5
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544.....	5
4. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	6
5. แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	7

	หน้า
6. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
7. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	10
8. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล.....	11
9. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	13
10. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	17
1. วิธีประเมินโครงการ.....	17
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	18
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด.....	18
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	27
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	29
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	29
2. ผลการประเมินโครงการโดยรวม.....	38
3. ผลการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	42
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	46
1. สรุป.....	46
2. อภิปราย.....	48
3. ข้อเสนอแนะ.....	50
บรรณานุกรม.....	52
ภาคผนวก	54

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า	
1	ความคิดพื้นฐานการประเมินพื้นฐานของสตףเฟิลบีม.....	11
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมิน และการตัดสินใจของสตףเฟิลบีม.....	13

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบการเป็นหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2544 กับปี 2543 เป็นรายภาค.....	33
2	จำนวนและร้อยละของประชาชนจำแนกตามลักษณะประชากร.....	36
3	แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ของหมู่บ้านบึงพญาปราบ.....	44

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยจัดอยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนาประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนชุมชนในท้องถิ่นส่วนมากขาดความเข้มแข็งหรือไม่ยั่งยืน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งยั่งยืนได้ก็ต้องให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมในการร่วมพัฒนา ในสภาพการณ์ความเป็นจริงกับไม่เอื้อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทั้งการวางแผนพัฒนาต่างๆก็ถูกกำหนดโดยตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญให้ทุกคนมีสิทธิแห่งความเท่าเทียม สิทธิการมีส่วนร่วม ถึงแม้ว่ากระบวนการเหล่านี้จะเป็นไปอย่างเชื่องช้าแต่ก็ทำให้ประชาชนเริ่มต้นตัวที่จะรับการพัฒนาโดยมนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นมีโอกาส การพัฒนาทั้งหลายจะไม่เป็นผลถ้ามองข้ามการส่งเสริมให้บุคคลมีทักษะที่ถูกทางและมีขีดความสามารถสูงขึ้นและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ประเทศไทยจะก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและการทำงานกับกลุ่ม การอยู่ร่วมกันและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งยิ่งขึ้น

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหนึ่งในโครงการหลักเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ด้วยความมั่นใจว่าจะลดความยากจนและนำไปสู่การจ้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากรากฐาน โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารจัดการกองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการค้นหาคนดี คนที่น่าเชื่อถือเข้าสู่กระบวนการบริหารกองทุนของตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการประเมิน

2.1 เพื่อประเมินสถานการณ์ของกองทุนหมู่บ้านบึงพลุยปราบ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกันยายน 2545 ว่ากระบวนการบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

2.1.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกกองทุนสำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็น

ตลอดทั้งเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน ซึ่งนำไปสู่การสร้างกองทุนและสวัสดิภาพที่ดีแก่สมาชิกในชุมชน

2.1.2 ท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึกให้มีความสามารถในการจัดระบบการพัฒนาหมู่บ้านและการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง

2.1.3 มีกระบวนการพึ่งพาตนเองของสมาชิก ในด้านการเรียนรู้ การสร้างงาน การพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพตลอดทั้งส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านให้แก่สมาชิก

2.1.4 มีการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง กระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ฐานะดีขึ้น อันเป็นรากฐานให้แก่ประเทศชาติในอนาคต

2.2 เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจัยบวกและปัจจัยลบ ในการบริหารจัดการกองทุน

2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ซึ่งความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่น

2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

3. กรอบความคิดทฤษฎี

ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้ใช้กรอบความคิดทฤษฎีหรือต้นแบบทางความคิด ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ โดยใช้ต้นแบบทางความคิดที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ประกอบด้วย

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบท
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Procees	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

ซึ่งรูปแบบของ ซีพีพีโมเดล (CIPP Model) นี้ สตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ (กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา , 2545 : 90)

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแนวนโยบายของรัฐบาล ที่ใช้จัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ในชุมชนท้องถิ่น

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีโอมเดลวิเคราะห์สภาพกองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนภายในชุมชน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 ประมวลวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเนื้อหาเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล

ขั้นที่ 6 จัดทำเป็นสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ ดังนี้

- 1) ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) ได้ทราบปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุน
- 3) ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้าน
- 4) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น
- 5) ผู้ศึกษาได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ศึกษา รวบรวมข้อมูล ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้ทำการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบาย

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองตนเอง

หลักการ

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญาของตนเอง
3. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
5. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน
2. ส่งเสริมความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนให้แก่ท้องถิ่น
3. เสริมสร้างให้เกิดกระบวนการพึ่งพาตนเอง

4. เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศและสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนท้องถิ่น
5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ประชาชนในท้องถิ่น
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ซึ่งคณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุน
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนและแผนจัดสรรให้แก่กองทุน
3. การจัดทำร่างกฎหมายเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับ
5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน จ่ายเงิน เก็บรักษา และจัดสรรประโยชน์ของกองทุน
6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและบริหารกองทุน
7. แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน
8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้
9. รายงานผลการดำเนินงานให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีสำนักงาน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เป็นสำนักเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการ
3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ
4. ประชาสัมพันธ์ เรื่องการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ
6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการและรายงานผลเกี่ยวกับกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

4. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ข้อ 41

กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

1. ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละ 1 คน
2. จะต้อง มีหัวหน้าครัวเรือน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน
3. กำหนดวิธีการเลือก
4. ดำเนินการเลือก โดยทำการประชาคม ให้เป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้าน

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้

1. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. มีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ ไม่คิดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ไม่มีประวัติเสียหายเรื่องการเงิน และยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยรับโทษจำคุก เว้นแต่เป็น โทษสำหรับความผิดโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ และรัฐวิสาหกิจ
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามมติของคณะกรรมการหรือมติของสมาชิก

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

5. แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน
4. ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
5. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
6. การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
7. การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ข)

6. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ ดังนี้

ที่ตั้ง

ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ 200 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัด นครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 044 - 2557734

วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งเงินกู้ให้กับสมาชิก
2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์
3. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกสำหรับการลงทุน
4. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ การพัฒนาหมู่บ้าน และการจัดการบริหารเงินทุนของตนเอง
5. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของสมาชิกในด้านการเรียนรู้ การสร้างการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพตลอดทั้งส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านให้แก่สมาชิก
6. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ตลอดทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจของสมาชิกระดับท้องถิ่น เพื่อให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติในอนาคต

แหล่งที่มาของกองทุน (รายได้)

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
2. เงินกู้ยืม
3. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
5. เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
6. เงินค่าหุ้น
7. เงินสทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

8. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นใดแล้วแต่คณะกรรมการจะพิจารณาตามความเหมาะสม

คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันไม่ต่ำกว่า 6 เดือน ก่อนวันจัดตั้งกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยอายุ 20 ปีบริบูรณ์
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนวิกลจริต จิตฟั่นเฟือน คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม อดทน เสียสละ มีความรู้ความสามารถ สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน โดยเห็นประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ ตลอดทั้งพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
5. มีเงินฝากหรือถือหุ้นอย่างน้อย ห้าหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุนคณะกรรมการจะพิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก
6. คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านบึงพลาญปราบ
2. ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิก สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้ทุกหกเดือน ตามวันที่กองทุนประกาศ
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตลอดทั้งองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เข้าเป็นสมาชิก

การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออก
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือเป็นคนไร้ความสามารถ
4. ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออก
5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน

6. จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
7. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
8. คุณสมบัติไม่ตรงตามที่กำหนด

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ค)

7. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกที่จะขอกู้ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ยื่นต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา
2. คณะกรรมการมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท ในกรณีมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินกว่าสองหมื่นบาท ให้เรียกประชุมสมาชิกเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด แต่ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท การอนุมัติกู้ยืมเงินพิจารณาตามความเหมาะสม
3. ในกรณีคณะกรรมการมีมติอนุมัติให้เงินกู้ยืม ให้บันทึกความเห็นในใบคำขอกู้ยืม พร้อมทั้งส่งสำเนาให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบโดยเร็ว
4. หลักประกันเงินกู้ ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
5. ให้คณะกรรมการกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทน ในอัตราที่แน่นอนตามมติจากที่ประชุมสมาชิก
6. ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม แต่ต้องกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา
7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ให้ผู้กู้เสียค่าปรับตามที่ระเบียบกองทุนกำหนดไว้ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับการผ่อนผันการชำระหนี้
8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืม ให้คณะกรรมการยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย และให้พ้นจากสมาชิกภาพ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ก)

กรณีกองทุนหมู่บ้านมีงบบุคลากร มีเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ดังนี้

1. คุณสมบัติและประสบการณ์ของผู้กู้

2. ความสามารถในการจัดการและการจัดหารายได้
3. ภาวะการเงินของกิจการ และ/หรือของผู้กู้
4. ลักษณะแนวโน้มของตลาดและภาวะเศรษฐกิจ
5. หลักประกัน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก ค)

8. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, (2545 : 89-91) กล่าวถึงแนวคิดและรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์ของสตฟเฟิลบีม [Stufflebeam's CIPP Model] ว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐานคือ

แผนภูมิที่ 1 แนวคิดพื้นฐานการประเมินพื้นฐานของสตฟเฟิลบีม

สตฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

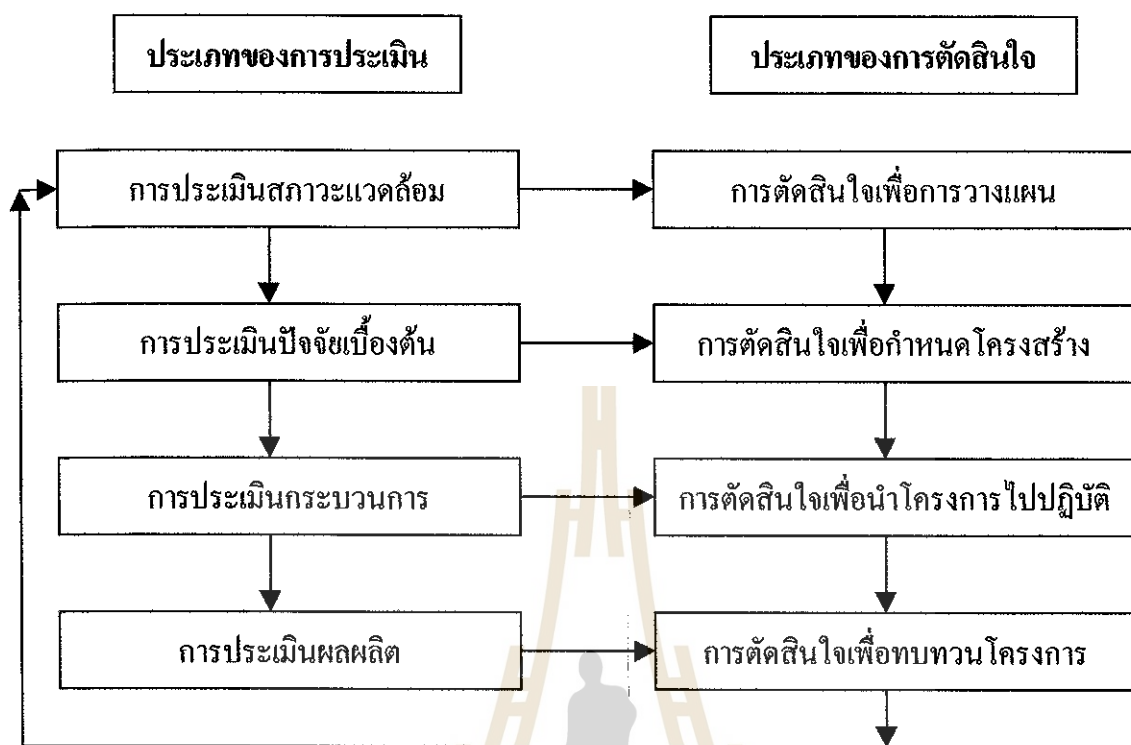
และสตฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินแบบชีพ (CIPP Model) ที่มาจากภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้โดยการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ (Implementing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสต์เฟิลบีม ได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสตีฟเฟิลบีม

ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้จัดทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล ดังกล่าวข้างต้น

9. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน เป็นไปอย่างรวดเร็วในขอบเขตกว้างขวางของสังคมไทยในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาบุคลากรในส่วนที่จะทำหน้าที่เป็นมันสมองของท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในอันที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นปมเงื่อนสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างฐานความรู้ให้แก่ส่วนที่จะดำเนินต่อไปของสังคมได้ เพื่อรองรับการพัฒนาในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร

วัตถุประสงค์ของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. มีความรู้ความสามารถในการวางแผนจัดการ โครงการและประยุกต์ความรู้สู่ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและอย่างมีประสิทธิภาพ

2. มีความรู้ความสามารถในการวิจัย ติดตามประเมินผลโครงการ และใช้ประโยชน์จากการประเมินผลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
3. มีจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดความเข้มแข็ง

บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมิน โครงการ
2. ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน
3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2544)

10. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

10.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่ยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นไปได้โดยตรง คือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารการจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักมาตรฐานการศึกษา, ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน, 2545 : 114)

10.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทนชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง เป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใส และมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกคน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
9. มีเครือข่ายการร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง
3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ

(กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักมาตรฐานการศึกษา , วิชาการวิจัยชุมชน, 2545 : 76 – 77)

10.4 ข่าวกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านคองปัญหาเล่นพวก – ไม่เข้าใจปรัชญา ไทยรักไทยยอมรับกองทุนหมู่บ้านมีปัญหา หลายชุมชนยังไม่เข้าใจปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านดีพอ นายเหมวงศ์ ประกอบบุญ เกษตรจังหวัดชุมพรในฐานะคณะทำงานติดตามและส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จ.ชุมพร เปิดเผยว่า คณะกรรมการดูแลกองทุนฯ ได้ออกเเย่มการดำเนินงานของแต่ละหมู่บ้าน

แล้วพบว่าส่วนใหญ่มีการบริหารการจัดการอย่างเป็นระบบและชัดเจน เช่น ที่บ้านดอนเมฆ ม.7 ต. ตะโก อ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร วางระเบียบการใช้เงินไว้อย่างชัดเจนดีมาก มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มเพาะเห็ดฟาง กลุ่มเลี้ยงผึ้ง กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ คิดว่าคงไม่มีปัญหาในเรื่องหนี้สูญ นายวีรเทพ สุวรรณสว่าง กรรมการติดตามและส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จ.ชุมพร เปิดเผยว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านมีปัญหาและอุปสรรคเพราะชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ไม่เข้าใจปรัชญาของกองทุนหมู่บ้าน มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในกลุ่มผู้บริหารกองทุน มีการเล่นพรรคเล่นพวกอยู่ ส่วนปัญหาในเรื่องหนี้สูญนั้นในขณะนี้คงไม่สามารถตอบได้ แต่คิดว่าคงมีบ้างในหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการกองทุนไม่รัดกุม “เข้าไปเยี่ยมที่หมู่ 6 ต.ปากน้ำ อ.เมือง ชาวบ้านรวมกลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวและต้องการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปใช้ หลังจากนั้นอีก 4 – 5 เดือน เมื่อชาวบ้านเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้วทางคณะกรรมการติดตามต้องเข้าไปเยี่ยมหมู่บ้านแห่งนี้เพื่อดูว่ามีการพัฒนาขึ้นมากน้อยเพียงใดและสามารถทำให้ชาวบ้านเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้หรือไม่” นายวีรเทพกล่าว และว่าที่มีการกล่าวหาว่าการคัดเลือกบัณฑิตอาสาเข้าไปดูแลกองทุนหมู่บ้านมีการเล่นพรรคเล่นพวก และมีการคัดเลือกเฉพาะบุคคลที่เป็นหัวคะแนนของพรรคไทยรักไทย ขอยืนยันว่าไม่เป็นความจริง หากใครมีข้อสงสัยสามารถขอตรวจสอบความโปร่งใสได้ที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชุมพร (หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันศุกร์ที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2545 หน้า 12)

“บัณฑิต” ชม. เมินกองทุน — เมื่อเวลา 14.00 น. วันที่ 5 มีนาคม ที่ทำเนียบรัฐบาล น.ส.ณททัย ทิวไผ่งาม รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แถลงผลการประชุมคณะรัฐมนตรี(ครม.) ว่า ครม. รับทราบสรุปผลการดำเนินงาน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2545 ตามการเสนอของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ โดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านที่มารายงานตัว ล่าสุดวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545 มีทั้งหมด 71,246 คน คิดเป็นร้อยละ 95.1 ของจำนวนเป้าหมาย มีบัณฑิตทำสัญญาแล้ว 69,267 คน คิดเป็นร้อยละ 92.5 ของจำนวนเป้าหมาย สำหรับจังหวัดที่มีหมู่บ้านที่ไม่มีบัณฑิตสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ พระนครศรีอยุธยา นครราชสีมา บุรีรัมย์ กรุงเทพมหานคร แม่ฮ่องสอน สระบุรี สุพรรณบุรี ลพบุรี และนครปฐม ส่วนจังหวัดที่มีบัณฑิตครบทุกหมู่บ้าน มีทั้งสิ้น 5 จังหวัด ได้แก่ นครพนม สุรินทร์ สิงห์บุรี พัทลุง และปัตตานี (หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันพฤหัสบดีที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2545 หน้า 14)

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ จะใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น มาเป็นหลักและแนวทางปฏิบัติในการประเมินโครงการ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์ในการดำเนินการประเมินโครงการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านบึงพญาปราบ ซึ่งผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 – เดือนกันยายน 2545 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยแบ่งวิธีดำเนินการประเมินโครงการออกเป็น 6 หัวข้อ ดังนี้

1. วิธีประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัว
3. ตัวแปรและตัวชี้วัด
4. เครื่องมือที่ใช้ในการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาหมู่บ้านบึงพญาปราบ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเกาะ เป็นการประเมินเชิงระบบซึ่งตรงกับซีพีพีโมเดล (CIPP Model) ได้แก่

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพโดยรวมของหมู่บ้านและสมาชิกผู้
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของระบบการบริหารจัดการและระบบกิจการของสมาชิกผู้
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองระบบคือ ระบบการบริหารจัดการและระบบกิจการของสมาชิกผู้
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ และระบบการดำเนินงานกิจการของสมาชิกผู้แต่ละราย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบึงพญาปราบ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 621 ครัวเรือน ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

- คณะกรรมการกองทุน
- ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ
- ประชาชนทั่วไป (ทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่ใช่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบึงพญาปราบ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวนร้อยละ 30 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด คิดเป็น $621 \times 30\% = 187$ ครัวเรือน ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

- คณะกรรมการกองทุน
- ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ
- ประชาชนทั่วไป (ทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่ใช่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน)

หมายเหตุ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ต้องการทราบ ซึ่งต้องถือว่าเป็นข้อมูลประเภทใด ใครจะเป็นคนให้รายละเอียดและคำตอบนั้นได้ แต่ส่วนใหญ่ใช้กลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กำหนดไว้

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการประเมินครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ยึดถือทฤษฎีความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) คือ

- การสุ่มแบบเจาะจง โดยจะใช้กลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับข้อมูลของการประเมิน
- การสุ่มแบบบังเอิญ โดยยึดหลักการได้พบเห็นผู้ที่ให้ข้อมูล แล้วทำการเก็บข้อมูล

3. ตัวแปรและตัวชี้วัด

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ ผู้จัดทำได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบซีพีพีโมเดล (CIPP Model)

ในการประเมินครั้งนี้ มีการประเมินภาพรวมอยู่ 2 ระบบ คือ

- 3.1 หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A)
- 3.2 หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B)

3.1 หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดบริบท แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

1.1 ระดับประเทศ ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.1.1 ความยากจนของประเทศ
- 1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- 1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- 1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- 1.1.6 บรรยากาศความอ่อนแอในชุมชนเมืองและท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของชุมชนเมืองและท้องถิ่นชนบท
- 1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- 1.2.2 สภาพปัจจุบัน
- 1.2.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม
- 1.2.4 วัฒนธรรมประเพณี
- 1.2.5 กลุ่มองค์กรชุมชน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 นโยบายของรัฐบาล
- 2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท
- 2.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 2.4 ผู้สมัครขอกู้

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 3.1 การพิจารณาอนุมัติเงินกู้
- 3.2 การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน
- 3.3 การช่วยเหลือตลาด
- 3.4 การรับชำระหนี้

4. ตัวชี้วัดผลผลิต ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 4.1 ผลโดยตรง
 - 3.1.1 จำนวนสมาชิกกองทุน

- 3.1.2 ยอดเงินที่ปล่อยกู้
- 3.1.3 จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้
- 3.1.4 ยอดเงินชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย

4.2 ผลกระทบโดยตรง

- 4.2.1 จำนวนผู้กู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้
- 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
- 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม

- 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 4.3.3 ทัศนคติของสมาชิกต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4.3.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 4.3.5 บัณฑิตได้รับความรู้จากการประเมินโครงการ

3.2 หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B) ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัวของผู้กู้ ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้
 - 1.2 หนี้สินของผู้กู้
 - 1.3 รายได้ของครอบครัว
 - 1.4 ประสบการณ์ในการดำเนินการ
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 จำนวนเงินกู้ที่ได้รับจากกองทุน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การหาวัตถุดิบที่ดี
4. ตัวชี้วัดผลผลิต แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน

4.1.2 ผู้รู้ได้ผลิตเป็นสิ่งของ

4.2 ผลกระทบโดยตรง

4.2.1 ผู้รู้ได้ขยายกิจการ

4.2.2 ผู้รู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดี

4.3 ผลกระทบโดยอ้อม

4.3.1 ผู้รู้มีการพึ่งตนเอง

4.3.2 ผู้รู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกันความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้รู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้รู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้รู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

เพื่อความสะดวกแก่การเก็บข้อมูลและเขียนสรุปผลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการ ของการทำสารนิพนธ์ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวแปร โดยนำตัวแปรของทั้ง 2 หน่วยระบบมาเรียบเรียงใหม่ ซึ่งได้แจกแจงตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปรได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด อันได้แก่

1.1 การเกิดกองทุนหมู่บ้าน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. การมีกองทุนหมู่บ้าน

- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วที่กองทุน
- มีกองทุนขึ้นใหม่จากกองทุนเงินล้าน
- รวมเงิน 1 ด้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด

2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

- มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับกองทุน
- มีบุคคลเกี่ยวข้องชองกับกองทุนมาให้ความรู้
- ข้อมูลอื่นๆ ที่มีอยู่ใน บร.3

3. ทักษะคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน
 - มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน
 - มีกองทุนหมู่บ้านที่สามารถพัฒนาอาชีพและรายได้
 - ข้อมูลอื่นๆ ที่มีอยู่ใน บร.3
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน
 - มีการพัฒนาอาชีพ
 - มีการสร้างงาน
 - มีการสร้างรายได้
 - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน
 - มีบุคคลสนับสนุนให้เกิดกองทุน
 - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือมาสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน
 - ข้อมูลอื่นๆ ที่มีอยู่ใน บร. 2
6. ยอดเงินปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน
 - จำนวนสมาชิกกองทุน
 - จำนวนเงินออมและเงินลงทุน
 - ยอดเงินคงเหลือของกองทุนเงินล้าน

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. คณะกรรมการบริหารกองทุน
 - มีคณะกรรมการบริหารกองทุน
 - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน
 - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบของกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน
 - มีระเบียบการบริหารกองทุน
 - มีการร่วมกันสร้างระเบียบของกองทุน
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร
 - มีการประชุมของคณะกรรมการ
 - มีการรับสมัครสมาชิก
 - มีการระดมทุนเงินฝาก
4. การตัดสินใจเงินกู้
 - มีระเบียบการกู้เงิน
 - มีระเบียบการติดคอกเบี้ย
 - จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้จากคณะกรรมการ

5. มีการจัดสรรผลประโยชน์

- จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้
- จำนวนผู้กู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
- จำนวนผู้กู้ที่ไม่พอใจกับการพิจารณาเงินกู้
- จำนวนยอดกองทุนสะสมจากเงินล้าน
- จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับจากการกู้เงิน
- มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร

1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะค่าของตัวแปร

- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารกองทุน

3. มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง

- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพของผู้กู้

- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการพึ่งตนเอง

4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง

- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน

- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ

5. มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

- มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน

- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินธุรกิจของผู้กู้

- ข้อมูลอื่น ๆ ในแบบรายงาน บร. 1

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของ กองทุนโดยรวม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการชี้แนะในเรื่องของกองทุนให้ชาวบ้านเข้าใจหลักการสำคัญว่ากองทุนเป็นของสมาชิกทุกคน - สมาชิกกองทุนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนของตนเอง - สมาชิกเห็น โอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละราย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้กู้แต่ละรายมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้เพิ่ม - ผู้กู้แต่ละรายมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยหลักการพึ่งตนเอง - ผู้กู้แต่ละรายมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงผู้บริโภคและตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อย เท่าใด	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของดิน - สภาพของแหล่งน้ำ - จำนวนประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา
2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่างๆ	
2.1 ทุนด้านการเงิน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน
2.2 ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนและลักษณะประชากร

- การประกอบอาชีพ
 - สภาพของที่ดิน
 - ข้อมูลอื่น ๆ ในบร. 1
 - จำนวนวัด
 - การใช้ภาษาพื้นบ้าน
 - จำนวนโรงเรียนในตำบล
 - จำนวนนักเรียนในระดับต่างๆ
 - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 2.3 ทูทางวัฒนธรรมประเพณี
- 2.4 ทูทางปัญญา
3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้กู้
- 3.1 การเกษตร
- 3.2 ค้าขาย
- 3.3 การบริการในหมู่บ้าน
- 3.4 อุตสาหกรรมในครัวเรือน
- 3.5 การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบมีอะไรบ้าง ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน
 - มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเท่าไร
2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน
 - จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน
 - จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้าน
3. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
 - จำนวนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. ไม่มีการนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
 - จำนวนผู้กู้ที่ไม่นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การเกิดองค์กรเครือข่ายเรียนรู้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน	- มีองค์กรผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน
2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตในหมู่บ้าน	- มีองค์กรผู้ประกอบอาชีพเสริม
3. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในหมู่บ้าน	- มีหน่วยขององค์กรมาให้ความรู้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
	- มีการจัดตั้งองค์กรแหล่งความรู้ในหมู่บ้าน
	- มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
	- มีการจำหน่ายผลผลิตหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมกับตำบลอื่นๆ

วัตถุประสงค์ที่ 4 การค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

4.1 ความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน	- ลักษณะของค่าตัวแปรอยู่ใน บร. 2

1. มีความสามัคคี
 2. มีความซื่อสัตย์
 3. ยกย่องคนทำดี
 4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
 6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
 7. ครอบครัวในหมู่บ้านมีความอบอุ่น
 8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร
 9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
 10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
 12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก
- 4.2 ความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่ผู้ทำสารนิพนธ์รับผิดชอบ

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

- สรุปข้อมูลต่างๆตามทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านที่ผู้จัดทำรับผิดชอบ ตามข้อมูลรายงาน บร. 7

ตัวชี้วัดและตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบหาผลที่ได้จากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด และมีผลกระทบอะไรบ้าง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินครั้งนี้ คือ แบบรายงานต่าง ๆ ได้แก่

- 1) แบบรายงาน บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- 2) แบบรายงาน บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 3) แบบรายงาน บร. 3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) แบบรายงาน บร. 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 5) แบบรายงาน บร. 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6) แบบรายงาน บร. 6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 7) แบบรายงาน บร. 7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 8) แบบรายงาน บร. 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 9) แบบรายงาน บร. 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- 10) แบบรายงาน บร. 10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- 11) แบบรายงาน บร. 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- 12) แบบรายงาน บร. 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ประเมินได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการประเมินโครงการ คือ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.1-บร.12) ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ใช้วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้แล้ว ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลมือสอง (Secondary data) ได้แก่ กชช. 2 ค จปฐ. แผนที่หมู่บ้าน แผนพัฒนาตำบล เอกสารต่าง ๆ ของกองทุน
2. ใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ และทำความเข้าใจ แล้วจดบันทึกข้อมูลเก็บไว้
3. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ประเมินเป็นผู้สัมภาษณ์ โดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ความคิดเห็น ทักษะคติ ฯลฯ แล้วจดบันทึกข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง
4. ใช้วิธีการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ต่าง ๆ ระหว่างชาวบ้านกับบัณฑิตกองทุน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินครั้งนี้มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทบทวน แยกประเภท วิเคราะห์ ตีความ สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ โดยยึดหลักความเป็นจริง เหตุผล และนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ซึ่งแบ่งออกเป็น

- การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การคำนวณค่าร้อยละ
- การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การสังเกตข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ทั้ง 6 หัวข้อดังกล่าว จะทำให้การประเมินมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเป็นขั้นตอน และให้ได้ผลการติดตามการประเมินโครงการที่ดี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยกรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี ซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีผลการประเมินดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยรวม
3. ผลการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัด หรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี – เลว” ก็จะนำเสนอ ข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

โกศล วงศ์สวรรค์ , สุธีดา ตูลยะเสถียร และ สถิต วงศ์สวรรค์ (2543 : 170-180) กล่าวถึงสภาพความยากจนว่า ภาวะความยากจนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ความยากจนเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญและให้ความสนใจใส่ที่จะเร่งแก้ปัญหา เนื่องจากความยากจน อาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้วยการศึกษา ปัญหาทุพโภชนาการ ฯลฯ และอาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองได้ในที่สุด

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทย ในการกำหนดสถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ธนาคารโลก พิจารณารายได้ประชาชาติแล้วกำหนดให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยก้าวพ้นจากระดับประเทศยากจนมาเป็นประเทศที่มีฐานะระดับกลางแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาประเทศและการที่รายได้ส่วนใหญ่ยังไม่กระจายตัวเท่าที่ควร จึงยังพบความยากจนกระจายอยู่ในส่วนใหญ่ของประเทศ กลุ่มอาชีพที่ยากจนที่สุดยังคง

เป็นกลุ่มเกษตรกร ซึ่งปรากฏว่ามีรายได้น้อยที่สุด คือ เพียงครึ่งหนึ่งของรายได้เฉลี่ยทั้งประเทศเท่านั้น

คนจนมีควมคู่มา กับสังคมแต่สังคมโบราณบุคคลมีความแตกต่างระหว่างกันยังไม่มาก จึงดูไม่เป็นปัญหาที่มีความรุนแรง สมัยโน้นอาจไม่เป็นปัญหาด้วยซ้ำไป เพราะบุคคลไม่มีความเดือดร้อน ปัจจุบันความแตกต่างของบุคคลมีมาก ปัญหาความยากจนจึงมีอยู่ทั่วไป ทั้งในเมืองและชนบท ในเมืองมีกลุ่มคนยากจนเรียกว่าแหล่งเสื่อมโทรม (Slum) และความยากจนนับวันจะทวีมากขึ้นทุกที เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่ก่อให้เกิดปัญหานี้ ปัญหาความยากจนจะก่อให้เกิดวัฏจักรแห่งความชั่วร้าย (Vicious Circle) ผู้ใดตกอยู่ในวัฏจักรนี้แล้วเป็นการยากที่จะฝ่าวงล้อมออกมาได้

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กระทรวงศึกษาธิการ , สำนักมาตรฐานการศึกษา , คุรุสภาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ (2545:223-225) กล่าวว่า การดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงควรให้ความสนใจต่อการดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง และผู้ประกอบการควรให้ความสนใจต่อนโยบายของรัฐ

นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง เช่น นโยบายการสร้างรายได้ นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1.1.2.1 นโยบายการสร้างรายได้ คือการแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศด้วยการสร้างรายได้ โดยส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชน ในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค การนำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งส่งเสริมเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่ ทั่วประเทศทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม และด้านการบริการ

1.1.2.2 นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเครือข่ายการตลาดเข้าสู่ระดับโลก ซึ่งที่เกี่ยวกับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรงคือ การส่งเสริมให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถดำรงอยู่และปรับตัวรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีด้านการค้าและบริการได้

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ให้มีความเข้มแข็ง พร้อม ๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SME รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว โดยดำเนินการดังนี้

- 1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Development Bank) นอกเหนือจากการจัดตั้งกองทุนร่วมทุน
 - 2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งปล่อยสินเชื่อให้กับ SME
 - 3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SME เฉพาะกรณีที่มีผู้ประกอบการมีทุนจดทะเบียนชำระแล้ว ไม่เกิน 6 ล้านบาท
 - 4) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในกิจการ SME ที่มีศักยภาพในการเติบโต ดังนี้
 - ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผลหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้รับ
 - ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผลและผลประโยชน์จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุน
- จากที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และได้ส่งเสริมธุรกิจประเภทนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นจะเห็นว่า มีหน่วยงานต่าง ๆ มากมายทั้งในภาครัฐและเอกชน ได้เข้ามา มีบทบาทต่อการส่งเสริมธุรกิจดังกล่าว

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

โกเมน จิรัญกุล และ เสรี ถิลาภย์ (2544 : 95) กล่าวถึงปัญหาการขาดดุลการค้าว่า ดุลการค้าของไทยขาดดุลมาช้านานแล้ว แต่เริ่มเป็นปัญหาและถูกจับตามองก็ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา เพราะการขาดดุลการค้าของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นมาโดยตลอด ในปี พ.ศ.2515 ไทยขาดดุลการค้าเป็นมูลค่า 8,384 ล้านบาท จนถึงปี พ.ศ. 2538 ยอดขาดดุลการค้าได้เพิ่มขึ้นมาเป็น 357,281 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2539 มียอดขาดดุลสูงถึง 421,786 ล้านบาท

จนมาถึงใน ปี 2545 ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) (2545 : 20) กล่าวถึงดุลการค้าในเดือนพฤษภาคม 2545 ว่าดุลการค้าขาดดุล 11.5 พันล้านบาท

นางฉัตรชัย เทพสวัสดิ์ (2543 : 2) กล่าวถึงปัญหาการขาดดุลการค้า ว่า ในปัจจุบันปัญหานี้มีลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะทางเศรษฐกิจของเรานั้นเอง เราส่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามามาก แต่ส่งออกสินค้าของเราไปขายยังต่างประเทศได้น้อย การขาดดุลการค้าจึงเป็นไปในอัตราสูงต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน แม้ว่าทุกวันนี้รัฐบาลจะพยายามลดการขาดดุลการค้าลงบ้าง แต่ก็ยังขาดดุลอยู่อีกมาก การแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า ควรเน้นที่แนวทางพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง โดยลดการนำเข้าสินค้าประเภท

ทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศลง พร้อมกันนั้นก็ใช้แนวทางการส่งเสริมสินค้าของเรา ซึ่งมีคุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของตลาดออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ หากทำได้ก็จะคลี่คลายปัญหาการขาดดุลการค้าได้มากทีเดียว

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สามัคคี บุญะวัฒน์ (2543 : 78) กล่าวว่า สำหรับประเทศไทย ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนับวันยิ่งความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูล มลพิษทางน้ำ อากาศและเสียง ประเด็นปัญหาเกิดจากสาเหตุหลัก 4 ประการ คือ

- 1) การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร ทำให้มีความต้องการในเรื่องอาหารและที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น เป็นผลทำให้การบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรที่ดิน ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอื่น เช่น อากาศ เสียง
- 2) ความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยี ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีการใช้วัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ที่สลายตัวยาก และเป็นพิษเพิ่มมากขึ้น เช่น สารเคมี พลาสติก ยากำจัดศัตรูพืช และปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ในเวลาต่อไป
- 3) ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการขยายตัวในการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างสาธารณูปโภค ถนน เป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งถนนที่สร้างขึ้นก็ไปปิดกั้นการไหลของน้ำที่จะไปสู่ทะเล แม่น้ำ ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมขังบางแห่ง
- 4) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่ระมัดระวัง ทำให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ในปัจจุบัน

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน ในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากความยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ทำให้ต้องไปกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ หรือกับนายทุนเงินกู้ยืมในระบบ ความเดือดร้อนดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพย่ำแย่ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักงานกฤษฎมนตรี (2545 : 3-4) ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2544 ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม และเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม 2544 จากครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศประมาณ 16,500 ครัวเรือน มาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากการสำรวจในปี 2543 พบว่าหนี้สินของครัวเรือนทั่วประเทศโดยรวมลด

ลงเพียงร้อยละ 0.2 ครั้วเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลงประมาณร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบ ๆ กรุงเทพฯ (นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) และครัวเรือนในภาคเหนือ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการเป็นหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2544 กับปี 2543 เป็นรายภาค

ภาค	หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)		
	ปี 2543	ปี 2544	อัตราร้อยละของการเปลี่ยนแปลง
ทั่วราชอาณาจักร	68,405	68,279	-0.2
กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด	126,527	133,660	5.6
กลาง	69,579	62,555	-10.1
เหนือ	56,199	63,977	13.8
ตะวันออกเฉียงเหนือ	52,494	47,549	-9.4
ใต้	54,136	54,250	0.2

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในชุมชนเมืองและท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของชุมชนเมืองและท้องถิ่นชนบท

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544 : 1-10) กล่าวว่า แม้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่ผ่านมา ได้ก่อประโยชน์แก่สังคมหลายด้าน แต่ในขณะเดียวกันกลับสร้างบาดแผลฉกรรจ์จำนวนมากถึงไว้รอการเหยี่ยวยารักษา บาดแผลร้ายแรงบาดแผลหนึ่ง ได้แก่ การที่สังคมเต็มไปด้วยชุมชนอ่อนแอและล่มสลายทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท อันเป็นผลจากแนวทางการพัฒนาอย่างขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเมืองและการพัฒนาชนบท

ชุมชนในชนบทมีความอ่อนแอและล่มสลาย เนื่องจากหนุ่มสาวในชนบทจำนวนมากต่างละทิ้งที่ทำกินทางการเกษตร เข้ามาแสวงหารายได้ที่ดีขึ้นด้วยการเป็นแรงงานไร้ฝีมือในภาคอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ๆ ขณะที่เกษตรกรที่เหลืออยู่กลับไร้พลังในการรวมตัวในการพัฒนาชุมชนของตน อันเนื่องจากระบบเน้นการพึ่งพิงส่วนกลาง ยิ่งกว่านั้นเกษตรกรก็ได้รับการสนับสนุนให้เพาะปลูกพืชเพียงชนิดเดียวอย่างขาดความรอบคอบ เป็นเหตุให้เงินทุนของเกษตรกรหมดไปกับค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อีกทั้งยังต้องตกอยู่ภายใต้การกดราคาของพ่อค้าคนกลาง

และมีความเสี่ยงต่อราคาพืชผลที่ตกต่ำ เกษตรกรจำนวนไม่น้อยจึงมีหนี้สินที่ไม่สามารถผ่อนชำระได้ ซึ่งยังเป็นตัวเร่งให้ชุมชนในชนบทล่มสลายเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในยุคฟองสบู่ที่ผ่านมาราคาที่ดินได้รับการปั่นให้สูงอย่างขาดความยั่งยืน ในยุคนั้นมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยได้ขายที่ทำกินของตนให้แก่รายทุนซึ่งนำไปสร้างเป็นสนามกอล์ฟ รีสอร์ท ฯลฯ ตัวอย่างเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวนี้นับเป็นบาดแผลสำคัญของการล่มสลายของชุมชนชนบทในช่วงที่ผ่านมา ไม่เฉพาะแต่ในชุมชนชนบทเท่านั้นที่ล่มสลายลง แต่ความเป็นชุมชนเมืองยังไม่เคยรวมตัวกันได้นับตั้งแต่อดีต เมืองใหญ่เป็นเพียงแหล่งรวมคนทั่วทุกสารทิศ คนในสังคมเมืองต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้กลายเป็นปัญหาเรื้อรังสะสมมุ่งคอยการแก้ไขจากภาครัฐเท่านั้น โดยชุมชนเกือบจะไม่ได้มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วยตนเองเลย

ความอ่อนแอของชุมชนทั้งในเมืองและในชนบท ทำให้การพัฒนาประเทศไม่ประสบผลสำเร็จ และยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตกต่ำกว่าที่พึงจะเป็น มูลเหตุบางประการสำคัญที่ทำให้ชุมชนในเมืองและชนบทล่มสลาย ได้แก่ การพัฒนาที่มุ่งเพียงเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาที่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ การพัฒนาที่ทำให้สถาบันทางสังคมและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทแทนชุมชนในการตอบสนองความต้องการของสมาชิกชุมชน

ภาวะล่มสลายของชุมชนกลายเป็นปัญหาระดับชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ของรัฐในการพัฒนาประเทศ โดยเปลี่ยนทิศทางการให้เศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยเฉพาะต้องสร้างชุมชนให้เป็นหนึ่งในสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็ง และพัฒนาตนเองสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ เพราะหากชุมชนแข็งแกร่งจะเป็นมูลเหตุสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

1.1.7 ค่านิยมกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

นางลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2543 : 26-28) กล่าวว่า ปัจจุบันนี้เราพบว่าปัญหาหนึ่งที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ก็คือ ปัญหาการขาดดุลการค้า ทั้งนี้เพราะค่านิยมของสังคมไทยที่ยังนิยมสินค้าที่ผลิตในต่างประเทศ จึงได้มีการพยายามในการรณรงค์ให้ชาวไทยนิยมใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศไทย ดังคำกล่าว “ไทยทำ ไทยใช้ ไทยมั่นคง” ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยเราเอง

ปัญหาอยู่ที่ว่า “ค่านิยมของเราไม่ดีพอ” ชาตินิยมของเรายังไม่เข้มข้นถึงขั้นที่น่าสนใจ เรายังนิยมใช้ของต่างชาติชนิดเดียวกับที่เราผลิตได้เอง ในบางสิ่งบางอย่างของเราผลิตได้เอง มีคุณภาพดีกว่าสินค้าต่างประเทศด้วยซ้ำไป แต่เราก็ไม่นิยมใช้ของมันเอง ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องนุ่ง

หมิ่น ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัย 4 สำหรับการดำรงชีวิต เพราะเราได้สร้างค่านิยมผิด ๆ เสียแล้วว่า “ของไทยผู้ของต่างชาติไม่ได้” คนที่ใช้ของไทยเป็นคนฐานะไม่ดี ไม่มีเกียรติ คนที่ใช้ของต่างประเทศ เป็นคนมีฐานะมั่นคง มีเกียรติ มีคนนิยมชมชอบ มีรสนิยมสูง เพื่อให้ของที่ผลิตในประเทศไทยอยู่รอด ผู้ผลิตในประเทศไทยจึงต้องนำสินค้าที่ผลิตในเมืองไทยส่งไปประทับตรายังประเทศใกล้เคียง ให้เป็นสินค้าของประเทศนั้น ๆ เพียงเท่านั้น เราชาวไทยผู้ใฝ่ใจในสินค้าต่างประเทศ ก็พึงพอใจซื้อกันแล้ว ชาวไทยที่ไปเที่ยวต่างประเทศที่ใกล้เคียงบ้านเราก็อซื้อของกลับมาฝากคนทางบ้าน เพื่อให้มีค่าในฐานะของฝากจากต่างประเทศ แต่หารู้ไม่ว่าสินค้าที่ซื้อมานั้นเป็นสินค้าที่ทำในเมืองไทย และราคาก็แพงกว่าด้วย นี่คือความจริงในปัจจุบันที่เกิดค่านิยมที่ผิดพลาด

เป็นเรื่องที่สังเกต ได้ว่าสินค้าที่ผลิตในเมืองไทย ส่วนใหญ่จะตั้งชื่อเป็นภาษาต่างประเทศ ทำเครื่องหมายและออกแบบ ตลอดจนเนื้อหาสาระให้คล้ายกับของต่างชาติ ทั้งนี้เพื่อล่อใจคนซื้อที่มีค่านิยมใช้ของต่างประเทศให้เข้าใจว่าเป็นสินค้าจากต่างประเทศ นี่คือนิยมผิด ๆ ที่ถูกปลูกฝังไว้เป็นเครื่องกีดขวางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาช้านานแล้ว ถ้าหากเป็นพวกค่านิยมเฉพาะปัจจัย 4 ก็ยังพออนุโลมกันได้ แต่ทว่าเวลานี้เราได้ตั้งสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศเข้ามาด้วย นี่คือนิยามที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องเผชิญ เราเห็นแล้วว่าปัญหาอยู่ตรงนี้เองไม่ใช่อยู่ที่เราทำไม่ได้ แต่อยู่ที่เราไม่นิยมใช้ของที่เราก่อขึ้นเอง เราไม่ยึดหลัก “ไทยทำ ไทยใช้ ไทยมั่นคง” แต่กลับไปนิยมหลัก “ฝรั่งทำ ไทยใช้ ฝรั่งมั่นคง” ฉะนั้น ถึงเวลาแล้วที่เราจะเปลี่ยนค่านิยมเสียใหม่ ขอให้หันมานิยมใช้ของไทย ซึ่งผลิตในประเทศไทย

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านบึงพญาปราบ

เดิมเป็นพื้นที่ป่ากร้างและทุ่งโล่ง ชาวบ้านเรียก บึงคทาเกลือ คือเป็นดินเค็ม นำมาต้มเป็นเกลือขายได้ มีสระน้ำขนาดใหญ่ซึ่งต่อมาภายหลังเรียก บึงพญาปราบ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของศูนย์เร่งรัดพัฒนาชนบทนครราชสีมา (ร.พ.ช.) เมื่อชาวบ้านที่อาศัยในบ้านเก่าหมู่ที่ 2 (ตำบลหมื่นไวยเดิม) มีประชากรหนาแน่นก็เริ่มมาจับจองพื้นที่ในบ้านบึงพญาปราบ ครั้งแรกมี 2-3 หลังคาเรือน จากนั้นก็อพยพมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านประมาณปี พ.ศ. 2440 หรือประมาณ 104 ปีมาแล้ว ผู้เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือหลวงตาอยู่ ซึ่งเป็นพระธุดงค์ผ่านมาทางบ้านเกาะพอดี จึงเริ่มสร้างวัดขึ้น เพื่อเป็นศาสนสถานของหมู่บ้าน เมื่อเริ่มสร้างวัดนั้นใช้ชื่อวัด คือ วัดสระหัวเกลือ คือบริเวณสระน้ำของวัดเดิมเป็นหลุมฝังศพไว้ญาติขนาดใหญ่ ครั้นต่อมาน้ำแห้งดินทรุดตัว บริเวณที่เป็นสระโดยรอบปรากฏว่ามีกระโหลกศีรษะคนตายโผล่อยู่เต็มไปหมด จึงได้ตั้งชื่อวัดว่า วัดสระหัว

เกลือ ต่อมาเปลี่ยนเป็นวัดสระบัวเกลือ ต่อมามีการจัดตั้งหมู่บ้านเป็นชุมชนใหญ่ ชาวบ้านได้เลือกนายมี ทูเกาะ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ลักษณะประชากร

หมู่บ้านบึงพญาปราบมี 621 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 2,518 คน เป็นชาย 1,233 คน และหญิง 1,285 คน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	1,233	48.97
- หญิง	1,285	51.03
รวม	2,518	100
2. อายุ		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	66	2.62
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	174	6.91
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	345	13.70
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	182	7.23
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	162	6.43
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	1,182	46.94
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	214	8.50
60 ปีเต็มขึ้นไป	193	7.66
รวม	2,518	100

จากตารางที่ 2 พบว่าประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านบึงพญาปราบ มากกว่าครึ่ง เป็นเพศหญิง และประชากรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม

ทำเลที่ตั้ง

เดิมอยู่ในพื้นที่ของหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเกาะ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศตะวันออก ติดกับหมู่ที่ 1

- ทิศตะวันตก ติดกับหมู่ที่ 2
- ทิศใต้ ติดกับศูนย์ ร.พ.ช.

สภาพดิน

เป็นดินร่วนปนทราย บางส่วนเป็นดินเค็ม ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่
ปลูกเพื่อใช้สำหรับเป็นร่มเงาและให้ความสวยงาม

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน คือ บึงพญาปราบ แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นพื้นที่ของ
ทางราชการคือ ร.พ.ช. เหลือเพียงแต่สระน้ำที่ชาวบ้านขุดขึ้นเองเพื่อทำการเกษตร ประกอบกับ
ประปาส่วนภูมิภาคได้ได้นำประปาให้ชุมชนได้ใช้ในการอุปโภคบริโภค

1.2.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

เศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านบึงพญาปราบ ส่วนใหญ่มีลักษณะเหมือน
หมู่บ้านอื่นคือประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่

- การเพาะปลูก คือ ข้าว หอม กระเทียม พืชผักสวนครัว
- การเลี้ยงสัตว์ คือ ควาย หมู เป็ด ไก่ ปลา
- รับจ้าง คือ ซ่อมมอเตอร์ไซด์ รถยนต์ ทำประตู่เหล็ก และอื่น ๆ
- รับราชการ รัฐวิสาหกิจ โรงงานในเขตอุตสาหกรรม
- ค้าขาย บริการตัดผม เสริมสวย

โรงเรียนและการศึกษา

โรงเรียนระดับประถมในหมู่บ้าน/ชุมชน ชื่อโรงเรียน บึงพญาปราบ มีครู 17 คน
จนวนนักเรียนตั้งแต่อนุบาล 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6 รวม 370 คน องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัด
ให้มีการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้สำนักงานเป็นห้องเรียน โดยจะเรียนในวันอาทิตย์ สัปดาห์ละ 1
วัน การศึกษาขั้นสูงสุดระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

สุขภาพอนามัย

การรักษาพยาบาลในชุมชน ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ชุมชนมี 45 คน จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์สาธารณสุขมูลฐาน และมีสถานพยาบาลเบื้องต้น 1 แห่ง เมื่อมีการเจ็บป่วยที่หนักมากขึ้นก็จะไปที่อนามัยบ้านขยาย แต่ถ้าอนามัยไม่สามารถรักษาพยาบาลได้ก็จะส่งไปที่โรงพยาบาลมหาราช

1.2.4 วัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้าน หมู่บ้านบึงพญาปราบ มีประเพณีที่สำคัญส่วนใหญ่อีกจะเป็นประเพณีวันสำคัญทางศาสนา ตามปฏิทินในแต่ละปี เช่น วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา นอกจากนั้นก็เป็นวัฒนธรรมประเพณีทั่วไป เช่น การขึ้นบ้านใหม่ บวชนาค แต่งงาน งานศพ และด้านความเชื่อต่าง สำหรับประเพณีที่ยังคงสืบกันมาก็มี ทำบุญศาลปู่ตากลางบ้าน

ในตำบลบ้านเกาะ มีวัดอยู่ในตำบล 2 วัด คือ วัดบ้านเกาะซึ่งอยู่ในบริเวณหมู่ 1 และวัดสระบัวเคลื่อน อยู่ระหว่างหมู่ 2 และ หมู่ 5 ซึ่งจะใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนาต่าง ๆ

1.2.5 กลุ่มองค์กรชุมชน

กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านบึงพญาปราบ เกิดจากการที่ประชาชนในหมู่บ้านมีความสามัคคี ต้องการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้หมู่บ้านมีเงินหมุนเวียนให้กับหมู่บ้านกันมากขึ้น กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านได้แก่

- กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีจำนวนสมาชิก 44 คน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 55,200 บาท
- กลุ่มกองทุนนคราห์ มีจำนวนสมาชิก 20 คน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2541 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 12,500 บาท
- กลุ่มฅาปนกิจ มีจำนวนสมาชิก 750 คน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2525 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 13,360 บาท
- กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ มีจำนวนสมาชิก 10 คน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 45,000 บาท

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินของหน่วยระบบ A

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จุดเด่น พบว่าประชาชนในหมู่บ้านบึงพญาปราบส่วนใหญ่ให้ความสนใจและตื่นตัวต่อนโยบายของรัฐบาล และส่งตัวแทนหรือหัวหน้าครอบครัวเข้าร่วมประชุม

จุดด้อย พบว่า มีเพียงส่วนน้อยที่เข้าใจนโยบายกองทุนหมู่บ้านอย่างแท้จริง

2) เงินกองทุน 1 ล้านบาท

จุดเด่น พบว่า กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบได้รับการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาทแล้ว และทำการอนุมัติเงินกู้แก่สมาชิกกองทุนเรียบร้อยแล้ว

จุดด้อย พบว่า การอนุมัติเงินกู้ ประชาชนต้องเขียนคำขอกู้ ซึ่งสามารถเขียนคำขอกู้เป็นเท็จ เพื่อที่จะได้เงินมาใช้จ่ายอย่างอื่น ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของโครงการ

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

จุดเด่น พบว่า คณะกรรมการปฏิบัติงานการบริหารกองทุน ในระยะแรกมีความรับผิดชอบหน้าที่เป็นอย่างดี ยึดระเบียบของกองทุนเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และติดตามให้ความช่วยเหลือในงานของกองทุน

จุดด้อย พบว่า มีคณะกรรมการบางคนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากกองทุน และตามระเบียบของกองทุน กรรมการไม่สามารถกู้เงินกองทุนได้ แม้ภายหลังได้แก้ไขแล้ว กรรมการก็ยังขาดจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน ประกอบกับต้องประกอบอาชีพหลัก และความรู้ความสามารถของคณะกรรมการมีน้อย โดยวัดได้จากการทำบัญชีและเอกสารต่าง ๆ

4) ผู้สมัครขอกู้

จุดเด่น พบว่า ผู้สมัครขอกู้ทำตามระเบียบอย่างเคร่งครัด มีการเขียนแผนการประกอบอาชีพมาอย่างถูกต้องตามนโยบาย

จุดด้อย พบว่า สมาชิกจำนวน 40% ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการที่เสนอกองทุน และมีสมาชิกค้างชำระเงินกู้ทุกเดือน

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

จุดเด่น พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบจะพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ตามระเบียบของกองทุนที่ได้กำหนดไว้ และคณะกรรมการกับผู้กู้อยู่ในชุมชนเดียวกัน ทำให้สามารถทราบเบื้องหลังและความสามารถของผู้กู้

จุดด้อย คือ คณะกรรมการบางคนยังเห็นแก่ญาติ พี่น้อง ของตนเอง

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

จุดเด่น พบว่า กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบได้มีข้าราชการบำนาญร่วมเป็นกรรมการ ในการทำบัญชี และมีการอบรมการทำบัญชีของวิทยาลัยอาชีวศึกษานครราชสีมา และธนาคารออมสิน

จุดด้อย พบว่า ระบบการจัดทำบัญชี เป็นระบบงานที่ละเอียดซับซ้อน ต้องใช้เวลาในการทำงานมาก ซึ่งผู้มีหน้าที่ต้องสละเวลามาก ทำให้เกิดความขัดแย้งกับครอบครัว และส่งผลกระทบต่อถึงงานด้านกองทุน

3) กระบวนการรับชำระหนี้

จุดเด่น พบว่า ผู้กู้กับคณะกรรมการอยู่ในชุมชนเดียวกัน จึงทำการติดตามทวงหนี้ได้สะดวก

จุดด้อย พบว่า ความสนิทสนมกัน ทำให้การส่งคืนเงินไม่ตรงตามกำหนด และระเบียบการส่งเงินคืนทางธนาคาร ได้ปรับเปลี่ยนบ่อย ทำให้คณะกรรมการสับสน

4) กระบวนการช่วยเหลือตลาด

จุดเด่น พบว่า เกิดการสร้างงานสร้างธุรกิจใหม่ ๆ ทำให้ชุมชนมีสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นกรบริการในชุมชน และราคาถูกกว่าจากแหล่งอื่น

จุดด้อย พบว่า ความสามารถของผู้บริโภคมีจำนวนจำกัดอันเนื่องมาจากรายได้ ทำให้ตลาดชุมชนมีการหมุนเวียนเงินน้อย

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

- 1) ผลโดยตรง พบว่า มีผู้กู้จำนวน 125 ราย
- 2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า มีสมาชิกทั้งหมด 389 ราย มีผู้กู้เงินกองทุนจำนวน 125 ราย ตามโครงการเป็นทุนประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย
- 3) ผลกระทบโดยอ้อม ประสพการณ์ที่สมาชิกได้รับ ทำให้มีระเบียบในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รู้จักวางแผนในการใช้เงิน

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B

1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้

จุดเด่น พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่ใช้ภูมิปัญญาของตนในการประกอบอาชีพที่ตนถนัด สำหรับผู้กู้ที่ดำเนินกิจการมาก่อนแล้วก็ได้มีทุนในการปรับปรุงกิจการ

จุดค้อย พบว่า ผู้กู้ที่รายใหม่ไม่เคยมีประสบการณ์ และไม่มี การหาความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ

2) หนี้สินของผู้กู้

จุดเด่น พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่มีหนี้สิน นับเป็นการกระตุ้นให้ผู้กู้มีการประกอบกิจการให้ดีขึ้นและมีรายรับมากขึ้น

จุดค้อย พบว่า ผู้กู้ใช้เงินที่กู้มาผิดวัตถุประสงค์ ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ แก่ตัวผู้กู้ แต่กลับเป็นการเพิ่มภาระหนี้สิน

3) รายได้ของครอบครัว

จุดเด่น พบว่า ครอบครัวของสมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่มีรายได้พอเพียงในการเลี้ยงดู ครอบครัว

จุดค้อย พบว่า รายได้ของครอบครัวสมาชิกผู้กู้บางรายไม่สามารถในการเลี้ยงดู ครอบครัวของตนเองได้อย่างเพียงพอ

4) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้

จุดเด่น พบว่า ประสบการณ์เดิมของผู้กู้ทำให้การดำเนินงานของกิจการทรงตัว ได้ สำหรับผู้กู้รายใหม่ก็ได้จัดเวทีชาวบ้านในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ ช่วยให้ผู้กู้ราย ใหม่มีแนวทางในการประกอบกิจการ

จุดค้อย พบว่า การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ยังไม่มีแบบแผนที่แน่นอน สมาชิกผู้กู้ ต้องหาความรู้เพิ่มเติมเอง

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืม

จุดเด่น พบว่า เป็นแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

จุดค้อย พบว่า สมาชิกผู้กู้บางรายไม่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ แต่ไปใช้เงินกู้นอกระบบ

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1) การหาวัตถุดิบที่ดี

จุดเด่น พบว่า สำหรับวัตถุดิบแต่ละกลุ่มอาชีพ กลุ่มปลูกพืชก็จะใช้เมล็ดพันธุ์ที่มี

อยู่ตามท้องตลาดหรือท้องถิ่น ปุ๋ยที่ใช้ก็จะเป็นปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากมูลสัตว์ในชุมชน ขำมาศศรีตรังพีจะไม่ใช้ เพราะลดต้นทุนการผลิต โดยใช้น้ำไบโอะเดาต์แทน ส่วนกลุ่มเลี้ยงสัตว์ก็ไม่ใช้ที่ได้จากชุมชน นำมาสร้างโรงเรือน ส่วนอาหารก็ใช้เศษข้าวจากร้านอาหาร ข้าวโพด ผักบุง ซึ่งสามารถหาได้ภายในชุมชน ทำให้ช่วยลดต้นทุนได้มาก

จุดด้อย พบว่า ผลผลิตไม่เป็นที่ยอมรับทางการตลาดภายนอก แต่สามารถจำหน่ายภายในชุมชนได้ เพราะมีราคาถูก

2) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย

จุดเด่น พบว่า สมาชิกได้มีการปรับตัวโดยเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่ ไม่ใช่ใหญ่ไปหาเล็กเหมือนก่อน

จุดด้อย พบว่า สมาชิกขาดความรู้ในการพัฒนาผลผลิตของตนเอง

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง

จุดเด่น พบว่า ผู้กู้เงินไปลงทุนตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ กระตุ้นการออม ใช้จ่ายอย่างประหยัด ซึ่งทำให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

จุดด้อย พบว่า ผู้กู้บางคนนำเงินไปลงทุนเพื่อการอื่น หรือประกอบกิจการที่ตนไม่ถนัดและขาดความรู้ ทำให้สร้างหนี้สินเพิ่มขึ้น

2) ผลกระทบโดยตรง

จุดเด่น พบว่า ประชาชนที่เห็นสมาชิกกองทุนที่กู้มาประกอบกิจการแล้วมีกิจการดีขึ้น ทำให้เกิดการกระตุ้นสร้างจิตสำนึกในการเริ่มสร้างงานใหม่ ๆ ตามพื้นฐานความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละคน

จุดด้อย พบว่า มีการแข่งขันทางการตลาดของสมาชิกผู้กู้

3) ผลกระทบโดยอ้อม

จุดเด่น พบว่า เมื่อมีการสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้น ทำให้สังคมในชุมชนมีปัญหาน้อยลง

จุดด้อย พบว่า เมื่อมีการแข่งขันทางการค้า ประชาชนในชุมชนเริ่มมีความเห็นแก่ตัว ช่วยเหลือกันน้อยลง

3. ผลการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้ง 5 ข้อ พบว่า

3.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ ได้รับอนุมัติเงินกองทุน 1 ล้านบาท มีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 389 คน ได้รับอนุมัติเงินกู้ 125 คน เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย

3.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบมีคณะกรรมการได้ช่วยกันบริหารจัดการกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีการสรุปผลการบริหารกองทุนทุกเดือน

3.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า สมาชิกที่ได้รับเงินกู้รู้จักพึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครอบครัว และได้มีโอกาสใช้ภูมิปัญญาของตนเอง มีสังกะ มีจิตสำนึกที่ดี เมื่อกู้ยืมเงินไปแล้วจะชำระคืนกองทุน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้กันกับสมาชิกในกองทุน ที่ประกอบอาชีพเดียวกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจหลักการและวิธีการ รู้จักวางแผนพัฒนาอาชีพให้มั่นคงมีรายได้ มีเงินเลี้ยงชีพอย่างเพียงพอ รู้จักใช้แรงงานภายในหมู่บ้านและจัดหาตลาดจำหน่าย โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบในอัตราดอกเบี้ยที่สูง

3.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบสามารถส่งเสริมการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพได้ดี เพราะประชาชนในชุมชนเข้าใจหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน และผู้กู้เงินที่ได้รับไปใช้ตามวัตถุประสงค์โครงการ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

3.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วม ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ โดยการจัดเวทีประชาคม และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งหมู่บ้านมีผู้นำที่ดีมีความสามารถและชาวบ้านในหมู่บ้านมีความสามารถดี

3.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

สมาชิกผู้กู้ที่ได้รับเงินกู้อาจรายได้นำเงินที่ได้ไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

3.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

พบว่า การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า จากการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยบัณฑิตกองทุน ทำให้สมาชิกในชุมชนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ต่อกันในชุมชน บุคคลที่เข้าร่วมเครือข่าย ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน

3.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

3.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนของหมู่บ้านบึงพญาปราบ

ตัวชี้วัด	ร้อยละ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
มีความสามัคคี	-	70	30
มีความซื่อสัตย์	24	61.5	14.5
ยกย่องคนทำความดี	85	15	-
มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	35	40	25
มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	-	20	80
มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	-	85.5	14.5
ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น	32	55.5	12.5
มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	28	42	30
มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	-	70	30
มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี กลุ่มผู้ด้อยโอกาส	10	60	30
มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	100	-	-
การจัดทำแผนงานแก้ปัญหาชุมชน	-	50	50

3.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่คณะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ชุมชนจะเข้มแข็งได้จะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ ประชาชนในหมู่บ้านมีความสามัคคี และความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำความดี นำความเจริญมาให้หมู่บ้าน ครอบครัวมีความอบอุ่น หรือการฟังความคิด

เห็นของสมาชิก การหาความรู้เพิ่มเติม หรือมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน มีผู้นำชุมชนที่มี
ความรู้ ความสามารถ สมาชิกชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ในบทนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้แบ่งหัวข้อออกเป็น 2 ตอนคือ

1. สรุป อภิปรายผล
2. ข้อเสนอแนะ

1. สรุป อภิปรายผล

สรุป

จากการติดตามและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบึงพญาปราบ สรุปได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อประเมินสถานการณ์ของกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 ถึง เดือนกันยายน 2545 ว่ากระบวนการบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด
 - 1.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิกกองทุนสำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็น ตลอดจนแก้วิกฤตผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน ซึ่งนำไปสู่การสร้างกองทุนและสวัสดิภาพที่ดีแก่สมาชิกในชุมชน
 - 1.2 ท้องถิ่นมีการสร้างจิตสำนึกให้มีความสามารถในการจัดระบบการพัฒนาหมู่บ้านและการบริหารจัดการกองทุนของตนเอง
 - 1.3 มีกระบวนการพึ่งพาตนเองของสมาชิก ในด้านการเรียนรู้ การสร้างงาน การพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพตลอดทั้งส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านให้แก่สมาชิก
 - 1.4 มีการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง กระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น ให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ฐานะดีขึ้น อันเป็นรากฐานให้แก่ประชาชาติในอนาคต
2. เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจัยบวกและปัจจัยลบ ในการบริหารจัดการกองทุน ให้แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการ

เรียนรู้ซึ่งความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่น

4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแนวนโยบายของรัฐบาล ที่ใช้จัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น
3. ใช้ชีพชีพโมเดลวิเคราะห์สภาพกองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. ประมวลวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเนื้อหาเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล

ผลการดำเนินงาน

1. การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 5 ข้อ พบว่า
 - 1) การเกิดกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ ได้ทำการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว และได้รับอนุมัติเงินกู้ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544
 - 2) ระบบบริหารกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีการดำเนินงานบริหารกองทุนตาม ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ และระเบียบของทางรัฐบาลที่กำหนดไว้ ซึ่งได้ดำเนินการอนุมัติเงินกู้ทั้งหมด 125 ราย เป็นเงิน 1,304,000 บาท
 - 3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า เกิดกระบวนการเรียนรู้ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกองทุน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจการของผู้กู้
 - 4) การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า จากการที่ได้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น และได้จัดสรรเงินให้แก่สมาชิกผู้ขอกู้ เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น
 - 5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า จากการเกิดกองทุน ทำให้เกิดการบริหารกองทุน การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง และการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ทำให้หมู่บ้านมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น
2. ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์
 - 1) ปัจจัยด้านบวก พบว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือในการจัดประชาคม จัดตั้งกอง

ทุน และจัดทำระเบียบกองทุน คณะกรรมการกองทุนบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในด้านการสมาชิกผู้กู้ที่ได้รับเงิน นำเงินที่ได้ไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

2) ปัจจัยด้านลบ พบว่า ชาวบ้านบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน กรรมการกองทุนบางคนขาดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง สมาชิกผู้กู้บางราย ไม่นำเงินที่กู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน และอีกส่วนหนึ่งยังไม่ส่งคืนเงินกู้

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่าจากการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน ทำให้สมาชิกในชุมชนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ต่อกันในชุมชน

4. ความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชุมชนที่เข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนจะต้องมีความสามัคคีเป็นหลัก และต้องมีจิตสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

การอภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ ได้แก่

วัตถุประสงค์ ข้อ 1 การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมกันมากขึ้น

วัตถุประสงค์ ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุนบ้านบึงพญาปราบ มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ ข้อ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนบ้านบึงพญาปราบเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในชุมชนบ้านบึงพญาปราบ มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฅาปนกิจ กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มกองทุนสงเคราะห์

วัตถุประสงค์ ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนบ้านบึงพญาปราบ มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 ประสบการณ์ของคนในหมู่บ้านบึงพญาปราบ ที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก

2.1.2 ประเพณีทางสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้านบึงพญาปราบที่ปฏิบัติต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงความคิด ความเอื้ออาทร และความร่วมมือของชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

2.1.3 หมู่บ้านบึงพญาปราบ อยู่ในทำเลตั้งใกล้กับอำเภอ มีโครงสร้างพื้นฐานในเกณฑ์ดี เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ทำให้มีข้อดีด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถนำผลผลิตออกสู่ตลาดได้สะดวก

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคาร และนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น

2.2.2 สินค้าและผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน ยังไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน ไม่สามารถกำหนดราคาได้ การกู้ยืมเงินไปลงทุนอาจขาดทุนได้

2.2.3 การช่วยเหลือจากส่วนราชการมีน้อย ทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนา ส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนในเรื่องอาชีพและรายได้ยังน้อย ทำให้ขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

2.2.4 ขาดการรวมกลุ่ม ถึงแม้จะมีกลุ่มอาชีพต่างๆ ในหมู่บ้านแต่ยังเป็นการเริ่มต้น ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประสานงานกัน เกื้อหนุนกัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเอง

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน ได้แก่ การจัดเสวนากลุ่มสมาชิกผู้ประกอบอาชีพ การจัดเวทีวิเคราะห์การ จัดทำแผนแม่บทชุมชนระดับหมู่บ้าน เป็นต้น การสร้างเครือข่ายดังกล่าวเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน ได้แก่ การจัดเวทีวิเคราะห์การ จัดทำแผนแม่บทชุมชนระดับตำบล การจัดเวทีกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ชุมชนจะเข้มแข็งได้จะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ ประชาชนในหมู่บ้านมีความสามัคคีและความซื่อสัตย์ ยกย่องคนที่ทำความดี นำความเจริญมาให้หมู่บ้าน ครอบครัวยึดมั่นในค่านิยมหรือการพึ่งความคิดเห็นของสมาชิก การหาความรู้เพิ่มเติม หรือมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน มีผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถ สมาชิกชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการ สามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

5.2 ผลกระทบโดยตรง สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดปล่อยภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม วิธีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรปรับเวลาส่งคืนเงินต้นให้สอดคล้องกับอาชีพ เพราะบางอาชีพต้องใช้ระยะเวลามากกว่า 1 ปี

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 เมื่อครบวาระ 1 ปี คณะกรรมการออกครั้งหนึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิก

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ให้สิทธิพิเศษแก่ลูกหนี้ที่ชำระคืนตรงเวลา

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดเวทีการติดตามประเมินผลการทำงานกองทุนทั้งระดับหมู่บ้านและในภาพรวม เพื่อค้นหาประสบการณ์ แนวทางการป้องกันปัญหาและแนวทางการพัฒนา

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการส่งเสริมให้หมู่บ้านที่เป็นกรณีตัวอย่าง ได้เป็นแกนกลางในการเรียนรู้ของหมู่บ้านรอบข้าง และเป็นแกนหลักในการสร้างเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการทุกคน

2.3 ข้อเสนอแนะเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการส่งเสริมให้สมาชิกกองทุน ได้มีโอกาสศึกษาดูงานด้านอาชีพ และรวมตัวกันในรูปเครือข่ายอาชีพ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรจัดให้มีการอบรมความรู้ด้านเกษตรกรรมแผนใหม่ ตลอดจนหลักการและวิธีการในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเพิ่มผลผลิต

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มรายได้ โดยการให้ความรู้และวิธีการที่ถูกต้อง

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการส่งเสริมการวิจัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในพื้นที่กรณีศึกษา เพื่อให้สามารถสรุปบทเรียนการดำเนินงานได้ชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการให้สินเชื่อกองทุนหมู่บ้าน ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ควรมีการศึกษาผลกระทบจากกองทุนหมู่บ้าน ที่มีต่อระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โครงสร้างอำนาจของชุมชน วิถีชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบองค์รวมต่อไป

บรรณานุกรม

- กองทุนหมู่บ้านคองปัญหาเล่นพวก-ไม่เข้าใจปรัชญา. (8 มีนาคม 2545). มติชนรายวัน :12.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท ศรีสยามพริ้นท์เอนด์แพคค์ จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครราชสีมา : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนทองการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานการศึกษา. (2545). **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการนิพนธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- กรุงเทพฯ, ธนาคาร. (2545). เศรษฐกิจมหภาคในประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจ. 35 (6) : 20.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). **ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย**. กรุงเทพฯ : ชัสเชส มีเดีย.
- เกษม สาทิตย์พิพ. (2540). **ระเบียบวิธีวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. พิษณุโลก : ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โกเมน จิรัญกุล และเสรี ลีลาภัย. (2544). **หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษา ส504 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- โกศล วงศ์สวรรค์, สุธีรา ตุลยเสถียร และสวิต วงศ์สวรรค์. (2543). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544**. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ. (2544). **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบึงพญาปราบ หมู่ที่ 5**. นครราชสีมา.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2544). คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2543). วิเคราะห์ปัญหาสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

“บัณฑิต” ชม. เมินกองทุน. (7 มีนาคม 2545). มติชนรายวัน : 14.

พรทิพา นิโรจน์. (2542). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. จันทบุรี : สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้, คณะธุรกิจการเกษตร. (2544). อุตสาหกรรมพื้นฐานกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน : เอกสารสัมมนาบททวนองค์ความรู้. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2541). คู่มือการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน. สารสถิติ. 13 (5) :3.

สามัคคี บุญยะวัฒน์. (2543). สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.